

Anton Geesink vergeten? Vergeet het maar ...! van Martin Franken

Op 27 augustus 2010 overleed sporticoon Anton Geesink. 10 jaar later lijkt mij een geïcht moment om, als zijn rechterhand van 1972-2010, terug te kijken op wat nog leeft van de deels revolutionaire ideeën die hij nastreefde. Quasi een kijkje in zijn erfenis. Zijn talloze onderscheidingen en boeken laat ik daarbij buiten beschouwing. Make your choice!

Natuurlijk ontkom ik er niet aan te starten met wat hij als judoka teweeg bracht op de Olympische Spelen van 1964 in Tokyo: Anton Geesink, ook wereldkampioen in 1961 (Parijs) doorbrak in de legendarische Budokan als eerste niet-Aziat de Japanse hegemonie in het judo. In de finale alle categorieën versloeg hij de favoriete Japanner Kaminaga in eigen huis. Het Olympisch goud van de 21 voudig Europees kampioen had een enorme en blijvende impact. Dat kan ik op velerlei wijze onderbouwen.

Nieuw lesboek "Moral" voor Japanse basisschoolleerlingen

Zo kreeg ik dezer dagen een even onverwacht als opzienbarend bericht van ex-karate wereldkampioen Nobuaki Konno, een Japanse, in Amsterdam woonachtige vertrouweling van Anton Geesink. Hij liet weten dat een ambtenaar van het Japans Ministerie van Landbouw, die regelmatig contact met Geesink had, hem een week geleden een nieuw lesboek voor de bovenbouw van de Japanse basisscholen had gestuurd getiteld "Moral". In dat lesboek staat het thema "ethiek" centraal en daarin blijkt een hoofdstuk aan Anton Geesink gewijd. Meer specifiek aan de wijze waarop hij zijn respect voor zijn Japanse partner (Geesink sprak in het wedstrijdjudo nooit van tegenstander) toonde aan het eind van de finale in Tokyo. Daarmee wordt in het lesboek zijn ethisch niveau ten voorbeeld gesteld. Met een gedecideerd "stopteken", gemaakt met zijn rechterhand, stuurde hij enthousiaste Nederlanders die de mat opstormden terug. Daardoor konden de beide judoka's elkaar netjes bedanken en afgroeten zoals het hoort. Die handeling had een enorme impact. De auteur benadrukt in het lesboek de hoge mate van respect voor elkaar die Anton met dat simpel handgebaar toonde. De leerlingen krijgen vervolgens de vraag wat ze ervan kunnen leren en krijgen de opdracht vergelijkbare voorbeelden aan te dragen die ze zelf hebben beleefd. Ook maakt de auteur voor de leerlingen duidelijk dat wat kortzichtig als nederlaag werd opgevat (Japan verloor de finale) op lange termijn een heel positieve impact had (judo wordt door de winst van Geesink definitief een wereldsport; als Kaminaga had gewonnen, zou judo slechts een lokale sport blijven en geschrapt worden uit het Olympisch programma). Ook hierbij worden de leerlingen uitgedaagd soortgelijke voorvallen in hun eigen leefsituatie te beschrijven.

Judo staat er gekleurd op

Geesink toonde niet alleen respect voor ethische normen en maakte niet alleen een wereldsport van het judo. Hij droeg het ook uit. Wereldwijd en in de eerste jaren vaak vergezeld door judoleraar Leo de Vries of TV Commentator in spé en judoleraar Pierre Zenden. Later als IJF bestuurslid en voorzitter van de IJF Education and Diffusion Commission introduceerde hij ook de contrasterende kleurenpakken in het judo. Hij maakte daarbij handig gebruik van zijn jarenlang werk als voorzitter van de sectie judo van de voormalige Stichting Nederlandse Schoolsport. Een stichting die uitsluitend bestond uit vrijwilligers (vooral docenten L.O.) die jaarlijks in plm.23 takken van sport nationale en vaak ook internationale scholierenkampioenschappen organiseerde. Ook organiseerde de SNS introductielessen voor leerlingen om de overstap naar verenigingen te stimuleren. Geesink stemde zo'n kennismakingscyclus bij gebrek aan judomatten in de meeste gymzalen zelfs af op de matten die een school wel beschikbaar had. Later werden de SNS activiteiten overgedragen aan de Kon. Ver. Leraren Lich. Opv. Schooljudo is na 2004 door Ruben Houkes geprofessionaliseerd en uitgedragen en nog steeds actueel.

Onder de vlag van die SNS kon door Geesink, nog voor hij IJF bestuurder werd, worden geëxperimenteerd met de reglementering. Weerstand van de judobond in het begin ten spijt. Het bestuur dreigde hem zelfs het (ere)lidmaatschap te ontnemen. De experimenten met contrasterende kleuren (uiteindelijk werd het blauw en wit), gevisualiseerd door Dick Bruna, werden in 1996 wereldwijd standaard. Het vergemakkelijkt scheidsrechters en toeschouwers de wedstrijden te volgen en het is voor tv-kijkers een rustige kleur voor het oog). Ook experimenten met het wedstrijdreglement zien we nog terug in het huidige wedstrijdjudo. Denk aan de huidige puntentelling en de afschaffing van de maatregel dat een judoka bij een keikoku-straft op de knieën moest gaan voor de scheidsrechter. Zelfs het huidige IJF logo is het resultaat van een kleurwedstijd die door Geesink was uitgeschreven voor deelnemers aan een studiebijeenkomst voor CIOS studenten. In 1982 organiseerde Geesink en de SNS het congres School-Sport-Samenleving met gerenommeerde deskundigen uit tal van vakgebieden. Prof. Dr. Karel Rijdsdorp leidde een forumdiscussie en verzorgde een samenvatting met conclusies die over de relatie tussen sport en lichamelijke opvoeding na die dag konden worden getrokken. Medewerkers aan die dag waren onderzoeker Maurice de Hond, onderzoeker, Dr. Frits Wafelbakker, geneeskundig inspecteur jeugdgezondheidszorg, Mr. Herstel, hoofdofficier van justitie, Mr. Heico van Staveren, hockey international en wetenschappelijk hoofdmedewerker arbeidsrecht / sociaal recht en sportjurist, Lisette Sevens, hockeyinternational en journalist, Prof. Dr. Biersteker, hoogleraar fysiologie, Herman Huizer, Onderwijs-inspecteur, Fieke Ververgaert, docent opleiding fysiotherapie en werkzaam bij NOC*NSF, Drs. Nico Lighthart, directeur gymnologisch instituut, Jan Kloen, oprichter SNS en Martin Franken van de SNS (over thema "schooljudo"). Zo werd de relatie tussen sport en lichamelijke opvoeding vanuit tal van invalshoeken benaderd door specialisten met een sportachtergrond en ontstond toentertijd geleidelijk een doorbraak die zorgde dat sport en lichamelijke opvoeding niet meer vijandig tegenover elkaar stonden.

Leerplan Geesink

Als judocoach en leraar aan de Academie voor Lich. Opv. Amsterdam, zette hij met het Leerplan Geesink de pedagogisch didactische aanpak in het judo op zijn kop. Zijn uitgangspunten waren eenvoudig, maar controversieel t.o.v. de gangbare Kodokan en Kawaishi systemen. Zijn aanpak is grofweg gebaseerd op enkele simpele principes:

- Pedagogisch aspect:
 - o Van makkelijk naar moeilijk. Van grondwerk (vier steunpunten), via technieken waar beide benen steunpunt blijven (heupworpen) naar technieken op één standbeen).
 - o Veiligheid: kreeg door de aandacht voor Geesinks andere aspecten veel preventie aandacht. Dr. Cees Rein van den Hoogenband, sportarts en chirurg, ondersteunde in een van Geesinks boeken die preventieve aanpak in zijn methode.
- Didactisch aspect: Van bekend naar onbekend. Nieuwe technieken die aangeboden worden sluiten voor 80% aan op een al beheerste techniek.
- Biomechanisch en neurofysiologisch aspect: (arts-fysioloog Frans Verstappen toetste Geesinks bio-mechanisch principe gedetailleerd aan zijn medische inzichten):
 - o Stabiel-labiel: je werkt toe naar labiele positie van je judo-partner.
 - o Actie-reactie. Een actie van arm of been van de ene judoka lokt reactie uit bij partner.
 - o Lichaamsbouw: Een kleine judoka heeft voordeel van schouderworpen terwijl een langere judoka meer baat heeft bij beenworpen.

Niet onvermeld mag blijven dat hij nooit het contact met de basis verloor. Zo reserveerde hij 22 jaar lang jaarlijks drie á vier weekenden om in Attractiepark Slagharen les te geven aan jeugdige judoka's. Hier werden wij bijgestaan door judoka-leraren als Nico Nijkamp, Joop Mackaay, Harry Stegenga en Koos Bonte. De deelnemers kregen stevast één advies mee: "If you want to be a champion, you will have to look like a champion".

In 2000 schreef hij b.g.v. zijn promotie tot Doctor H.C. in Letters in 2000 aan de Kokushikan University, Tokyo de doctoraalscriptie "Judo, based on social aspects and biomechanical principles".

Laten we na zijn blijvende verdiensten als judoka en bestuurder van de IJF, kijken naar zijn betekenis als IOC-lid (in 1987 gekozen) en als IOC-vertegenwoordiger in het NOC*NSF bestuur.

IOC

Anton was goed bekend bij het IOC. Ook als IJF bestuurder. Ook al omdat hij in 1986 met financiële steun van het IOC (Olympic Solidarity) het IJF World Trainer Seminar op Papendal organiseerde. Met die steun van het IOC konden ook toptrainers en opleidingsfunctionarissen van nationale judobonden uit econosch zwakkere landen aan de week op Papendal deelnemen. In 1987 werd hij in de IOC session (de Algemene Ledenvergadering van het IOC) gekozen als IOC-lid. Hij was vooral uitvoerend actief: Hij trad regelmatig op als IOC waarnemer tijdens manifestaties van Internationale Sport Federaties en werd lid van enkele IOC Commissies.

In 1992 werd Anton door het toenmalig IOC bestuur o.l.v. IOC Dr. Rogge, benoemd tot IOC Delegate Member Games Observation. In die functie werd hij verschillende keren herbenoemd waardoor hij ze bekleedde voor, tijdens en na de Zomer- en Winterspelen van Albertville en Barcelona (1992) tot en met de Winterspelen van Vancouver (2010). Zijn dagrapport vormde vanaf Albertville input voor de Daily Coördination Meeting o.l.v. de IOC voorzitter en bijgewoond door de top van IOC, Organizing Committee en enkele vertegenwoordigers namens de NOC's en IF's, de weerman (weersomstandigheden kunnen gezondheid en faire prestaties van atleten aantasten) en Anton Geesink als Delegate Member. Voor zijn inbreng in dat overleg werd Geesink dagelijks gevoed met waarnemingen van plm. 60 IOC leden die dagelijks op basis van een rooster het Olympisch dorp (wel en wee van de atleten), medische centra wedstrijdlocaties bezochten en andere Olympische locaties bezochten. Ze rapporteerden over vervoer, plaats toewijzing, knelpunten in de organisatie, protocol en vooral het wel en wee van de atleten etc. Zodoende werden knelpunten dagelijks bijgesteld. Later werd dat werk zo ingericht dat nog sneller geanticipeerd kon worden op mogelijke aandachtspunten. Na afloop van de Spelen werd onder zijn verantwoordelijkheid telkens een uitgebreid evaluatierapport samengesteld dat niet alleen voor het IOC bestemd was, maar dat na de debriefing ook aangeboden werd aan de organisatiecomité's van komende Spelen. Inmiddels is het werk verder geprofessionaliseerd. Anton Geesink voelde zich in het IOC van de eerste tot de laatste dag gesteund door de IOC presidenten, -bestuursleden en -directeuren gesteund.

NOC*NSF

Bij NOC*NSF had hij vooral een sterke band met de ex-voorzitters Joop van der Reiden en André Bolhuis, Ook met Erica Terpstra had hij vele jaren een goede band. Die stond echter een tijdlang onder druk o.a. omdat Geesink vond dat zij ten onrechte de hand boven het hoofd van haar voorganger hield. Niettemin ontving zij later de Anton Geesink Award voor haar verdiensten. Voor velen een vreemde gedachte, maar in Nederland stimuleerde Geesink in woord en daad de fusie tussen het NOC en de NSF in 1993. Hij zag de Olympische Beweging als een ijsberg, Daarvan was in het NOC alleen de topsport en niet de breedtesport zichtbaar. De verbondenheid van top- met de breedtesport is echter onmisbaar en daar paste ook een fusie NOC*NSF in. Het NOC vergeleek hij na zijn verkiezing tot IOC-lid met een reisbureau dat eens in de vier jaar actief werd terwijl de verantwoordelijkheid voor breedtesport bij NSF rustte. Geesink was er als de kippen bij jaarlijks een Olympic Day Run te organiseren op de oprichtingsdag (23 juni) van het IOC en de breedtesport in te duiken. Die organisatorische scheiding tussen NOC en NSF werkte door in andere organisaties. Zo waren in die tijd meerdere stromingen in de Lich. Opvoeding wars van prestatieve uitingen in het vak. Ze lieten zelfs bij onderlinge partijtjes de puntentelling achterwege. Pas toen bleek dat individuele bestuurders buiten de bonden een-tweetjes sloten ten koste van de gelijkwaardigheid trapte hij tijdelijk op de fusie-rem.

NOC*NSF Atletencommissie naar IOC-model en dopingbestrijding

Een van de eerste activiteiten van Geesink na de fusie was overigens het versterken van de medezeggenschap van de atleten zelf, Zodoende kwam er een Atletencommissie naar IOC-model. Dus mét stemrecht voor de afgevaardigde in het hoofdbestuur en dat is nog steeds zo.

In Nederland was Geesink ook aanjager van de strijd tegen doping en stimuleerde nadrukkelijk out-of-competition testing toen dat door andere bestuurders nog gezien werd als niet te dulden inbreuk op de privacy. Hij deed dat via de actie “Ik sport en presteer eerlijk” (1990). Daarbij vond hij een aantal prominente topsporters bereid 24/7 uur vrijwillig beschikbaar te zijn voor het afnemen van een dopingtest. Even sterk zette Geesink zich overigens ook in om schuldig bevonden sporters te ondersteunen als hun schorsing erop zat: “Een zware crimineel/moordenaar krijgt meer sociaal maatschappelijke begeleiding, dan een sporter die zich, niet zelden onder druk van zijn entourage van doping bediende”.

Minder geaccepteerd speerpunt

Geesink heeft zich ook ingezet voor een belangrijk thema waarbij zijn visie de implementatie (net) niet haalde, ook niet postuum. Hij streefde tot aan zijn dood “de verandering van cultuur en structuur van verkiezingen” na. Het thema onderscheidde twee onderdelen “verkiezingen van personen altijd schriftelijk” en de “kapitaalvernietiging doordat sportbondbestuurders worden geweerd als NOC*NSF bestuurslid”. Een toelichting:

Echte verkiezingen

Geesink is bij verkiezingen van sportbestuurders altijd voorstander geweest van het houden van echte verkiezingen. Verkiezingen waarbij iets te kiezen valt. Hij wilde daarom ook dat altijd schriftelijk gestemd werd als het over personen gaat, ook al is er maar één kandidaat. Voorkom stemmen bij acclamatie, want als dan iemand vraagt om toch schriftelijk te stemmen wordt dat gezien motie van afkeuring van de kandidaat. Hij heeft ook weleens “gedreigd” zelf te kandideren als de keuze die de bonden hadden bij een voorzittersverkiezing beperkt zou blijven tot de ene bestuurskandidaat. Geesink stelde bij verkiezingen vaak de Tweede Kamer verkiezingen en partijleidersverkiezingen in de politiek ten voorbeeld. Bovendien benadrukte hij dat wanneer Nederlandse sportbestuurders in de sport een internationale functie ambiëren, ze bereid moeten zijn de verkiezingsstrijd aan te gaan.

Verbod sportbondenbestuurders in NOC*NSF bestuur.

Vergeefs bestreed Geesink jarenlang (zie ook beleidsnota “Liever een hengel dan een vis”. 2001) het artikel in de NOC*NSF statuten dat doorstroom van sportbondsbestuurders naar het NOC*NSF bestuur blokkeert. Als sportbondbestuurders zich toch verkiesbaar stellen en gekozen zouden worden in het NOC*NSF bestuur, moeten ze tot op de dag van vandaag hun lidmaatschap van het sportbondsbestuur opzeggen voor de eerstvolgende algemene vergadering van de bond. Dat artikel noemde Geesink altijd de zwarte passage in de NOC*NSF statuten. Het artikel ontnemt bewezen goede sportbondsbestuurders (ook) in NOC*NSF hun waarde in te brengen. Dat is pure kapitaalvernietiging. Ten tweede vergroot het de kans dat kandidaten met weinig sportgerelateerde competenties van het bestuur een duiventil maken. Gelukkig is dat effect de afgelopen tien jaar sterk afgenomen. Ten derde versterkt het de macht van het zittend bestuur en verhoogt het ook het risico op eenzijdige competenties in het bestuur. Ten vierde blokkeert het doorstroom van NOC*NSF bestuursleden naar gezaghebbende mondiale of continentale koepels als IOC en EOC. Als ze in het buitenland bij dergelijke organisatie opvallen, kan hun inmiddels gevorderde leeftijd - overigens onterecht- tegen hen gebruikt worden. Nederlandse onderbezetting op cruciale internationale sportbestuurlijke functies reduceert ook de kansen op het binnenhalen van aantrekkelijke internationale sportevenementen.

“Onderzoek “Besturen als sport”

In 2005 werd op initiatief van Geesink door de Campus Den Haag van de universiteit van Leiden onderzoek gedaan naar bestuurlijke competenties en de cultuur van verkiezingen in de Nederlandse Sportsector.

Het onderzoek heeft plaats gevonden onder verantwoordelijkheid van prof. dr. J. de Vries, hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Leiden en kreeg de naam “Besturen als sport” en de resultaten werden in 2007 gepubliceerd. Bekostigd werd het onderzoek door het Ministerie van VWS.

Uit dit rapport over doorstroom van sportbestuurders naar het NOC*NSF bestuur:

- “Sportbonden worden geacht te beschikken over deskundige bestuurders. Zij kunnen echter geen bestuurslid van het NOC*NSF worden als zijn nog binnen het eigen bondsbestuur actief zijn. De ratio achter deze regel zien de onderzoekers, maar hierdoor ontstaat wel een situatie waarbij bestuurlijke deskundigheid binnen de sportsector slechts door kan stromen naar het NOC*NSF bestuur, als een sportbond een eigen bestuurder laat vertrekken. Dit kan remmend werken op de doorstroming van deskundige bestuurders. Aanbevolen wordt, de regel dat bestuursleden van de sportbonden niet in het bestuur van het NOC*NSF zitting kunnen nemen, te heroverwegen”

En over het leggen van nadruk op het zelfstandig kandidaat stellen door leden van een sportbond:

- “Hierdoor wordt een soms bestaand systeem dat uitsluitend of grotendeels gebaseerd is op ‘gevraagd en voorgedragen worden’ doorbroken”.

In 2015 heb ik zelf statuten van een groot aantal NOC’s onderzocht en het resultaat aan NOC*NSF gestuurd. Conclusie: In geen enkele statuten heb ik een soortgelijke passage aangetroffen. Bij een aantal NOC’s is het zelfs plicht dat aangesloten leden een of meer vertegenwoordigers in het bestuur hebben.

Verkiezingen anno 2020

Vastgesteld kan worden dat t.o.v. vroeger de lifetime affiniteit met sport van NOC*NSF bestuurders aantoonbaar is verhoogd. Pure winst. Meerdere inspanningen van André Bolhuis, tijdens zijn voorzittersperiode, het gewraakt artikel uit de statuten te schrappen hebben het helaas niet gehaald. Mede daardoor blijft NOC*NSF ondervertegenwoordigd in het EOC, IOC en hun commissies terwijl ik om zo maar een naam te noemen in de huidige NOC*NSF voorzitter een kandidaat met (drie)dubbele kansen op een IOC lidmaatschap zie. Zij heeft ontegenzeggelijk een prachtige staat van dienst, is ex-topsporter en bekleedt lifetime sportbestuurlijke functies als vrijwilliger pur sang; van clubvoorzitter tot NOC*NSF voorzitter. Dat ze zelfs een deel van haar betaalde baan heeft opgezegd om zich onbezoldigd voor de sport in te zetten is ook een veelzeggend. Als zij voorgedragen zou worden, maakt ze een reële kans op een IOC lidmaatschap: zowel als IOC-lid op persoonlijke titel of als IOC-lid in de NOC-categorie. Als door het IOC gekozen moet worden tussen een man en een vrouw met gelijke kwaliteiten, vergroot ook haar geslacht wellicht nog haar kansen. Het enige wat ontbreekt aan het vergroten van haar kansen is een lobby van invloedrijke Nederlandse internationale sportbestuurders.

Poldermodel

Anton Geesink heeft in/voor de sport behoorlijk wat bereikt. Zijn Olympische plak is figuurlijk gezien goud waard gebleken. Tien jaar na zijn dood blijken zijn voetsporen nog volop aanwezig. Zijn gedachtegoed blijft ook in de toekomst beschikbaar voor scholieren, studenten, onderzoekers en alle andere geïnteresseerden. Daarvoor zorgt Het Utrechts Archief dat via Roosje Keijser en Dick Goosen sinds 2014 dat gedachtegoed in zowel fysieke als digitale vorm beheert en gemakkelijk toegankelijk houdt. Of zijn gouden plak (door Geesink ooit betiteld als soort pensioenvoorziening voor eega Jans) ook letterlijk goud waard is, zal blijken wanneer hij ooit verzilverd wordt.

Hoe dan ook, hij leeft ook voort via de Italiaanse bijbelspektakel speelfim (1965) waarin hij de hoofdrol van Samson vertolkte, via de vele door hem geschreven boeken en de door JBN ingestelde Anton Geesink Award. Het eraan verbonden door Theo van de Vathorst ontworpen borstbeeld van Anton Geesink wordt doorgaans tweejaarlijks toegekend en is inmiddels door de vigerende JBN voorzitter en Anton Geesink Jr. achtereenvolgens uitgereikt aan Dr. Jacques Rogge (2012), Erica Terpstra (2014), Louis van Gaal (2015), Teddy Riner (2017) en Yasuhiro Yamashita (2019). Hun voordracht werd gedaan door een onafhankelijke jury bestaande uit Jos Hell (ere-voorzitter JBN, Kees Jongkind, NOS Sport, Hans Klippus, onafhankelijk journalist en ikzelf namens de familie Geesink.

Tot slot: Anton Geesink werd door belangrijke journalisten als autonoom denker getypeerd. Dat vond hij een hele eer. Dat verklaarde namelijk ook dat zijn originele opinie regelmatig op weerstand stuitte. Ofschoon hij soms de indruk wekte solistisch op te treden, was dit in de praktijk onjuist. Hij overlegde heus niet alleen en met het thuisfront. Hij had tal van bekende en minder bekende adviseurs (zie het als denktank). Om er enkelen te noemen: Antons vriend tandarts Rien Brouwer, onderwijsinspecteur Herman Huizer, sportmarketier Frank van den Wall Bake, ex-NOC-bestuurder, Ernst Faber, Philipsman Jo Lavrijssen, neef en jurist Toine Geesink zijn personen waarop hij nooit tevergeefs een beroep deed en waarmee hij op vertrouwensbasis regelmatig zijn initiatieven doorsprak. Weerstand ging hij niet uit de weg. "Voorstellen die ik doe zijn goed doordacht en niet zelden met specifieke deskundigen besproken. Als ik via het poldermodel moet bereiken, wat ik wil bereiken, moet ik 150 jaar worden", zei hij één jaar voor zijn dood op 76 jarige leeftijd ...

Heerlen, 14 augustus 2020.

Martin Franken

Door IOC in 2006 onderscheiden met de IOC Pierre de Coubertin Medal, de hoogste IOC onderscheiding voor niet-bestuurders.

martfranken@ziggo.nl